

Antoni Krzyczkowski

Antoni Krzyczkowski

1898–1981

Prezes SEP od czerwca do września 1939 r.

Antoni Krzyczkowski urodził się 20 kwietnia w 1898 r. w Bogurusłanie w guberni samarskiej nad Wołgą w Cesarstwie Rosyjskim, jako syn Lucjana, oficera zawodowego armii carskiej i Marii. Antoni był wnukiem polskiego powstańca z 1863 r. zesłanego na Syberię.

Po przejściu ojca na emeryturę rodzina przeniosła się do Żytomierza na terenie obecnej Ukrainy. Antoni ukończył tam gimnazjum filologiczne a następnie wstąpił na wydział matematyczno-przyrodniczy uniwersytetu w Kijowie. Podczas drugiego roku studiów został powołany do armii rosyjskiej. W październiku 1917 r. o ukończeniu szkoły chorążych piechoty w Peterhofie zgłosił się do I Korpusu Polskiego w Rosji generała Józefa Dowbora-Muśnickiego, gdzie został młodszym oficerem w Drugim Pułku Strzelców Polskich. Po rozformowaniu Korpusu w kwietniu 1918 r. powrócił do Kijowa, aby kontynuować studia.

Pracował także w Polskiej Organizacji Wojskowej, wykonując działania wywiadowcze –

np. przerysowując plany linii kolejowej Kijów-Kowel. Został zdekonspirowany w listopadzie 1918 r., a następnie aresztowany w czasie ucieczki z Kijowa. Odstawiono go do Kowla, ale udało mu się zbiec do Polski. Dotarł do Warszawy, wstąpił do wojska, ukończył kurs oficerski i walczył na froncie galicyjskim koło Rawy Ruskiej i miasta Bełż, na froncie łotewskim jako dowódca plutonu telefonistów.

W latach 1921-1922 pełnił służbę w 21 Pułku Piechoty „Dzieci Warszawy” w Warszawie. 1 grudnia 1921 r. został odkomenderowany na studia na Wydziale Wojskowym Politechniki Lwowskiej, a po likwidacji tego Wydziału 1 sierpnia 1922 r. został przeniesiony na Wydział Elektryczny, Oddział Prądów Słabych Politechniki Warszawskiej. 3 maja 1922 r. został zweryfikowany w stopniu porucznika ze starszeństwem z 1 czerwca 1919 r. i 851. lokatą w korpusie oficerów piechoty. W 1924 r. został przeniesiony z korpusu oficerów piechoty do korpusu oficerów łączności i przydzielony do 2 Pułku Łączności w Jarosławiu. 1 grudnia 1924 awansował na kapitana ze starszeństwem z 15 sierpnia 1924 i 12. lokatą w korpusie oficerów łączności. Po ukończeniu studiów i otrzymaniu dyplomu inżyniera elektryka w dniu 3 maja 1925 r. został przydzielony do Centralnych Zakładów Wojsk Łączności w Warszawie.

Z dniem 18 października 1926 Krzyczkowski został powołany na dwumiesięczny kurs doszkolenia oficerów korpusu łączności w Obozie Szkolnym Wojsk Łączności w Zegrzu. Kursu nie ukończył, ponieważ 13 listopada 1926 wyjechał do Francji na ośmiomiesięczny kurs doskonalenia zawodowego w dziedzinie łączności w prestiżowej uczelni technicznej w Paryżu: *École supérieure d'électricité (Supélec)*. Kurs ten ukończył z drugą lokatą uzyskując francuski dyplom inżynierski w dziedzinie radiotelegrafii. Przez kolejne dwa miesiące odbywał praktykę w zakładach francuskiego przemysłu radiotechnicznego.

Po powrocie do Polski, z dniem 31 października 1927 r. został przeniesiony do wojskowych Centralnych Warsztatów Łączności na stanowisko kierownika. Pełniąc służbę na tym stanowisku w dalszym ciągu pozostawał na ewidencji 2. Pułku Łączności. Równolegle prowadził pracę naukowo-dydaktyczną w Politechnice Warszawskiej – przez dziewięć lat wykładał przedmiot „Urządzenia radiotechniczne” będąc asystentem profesora Janusza Groszkowskiego, najwybitniejszego polskiego radiotechnika. Na tym stanowisku Antoni Krzyczkowski śledził na bieżąco szybki rozwój techniki łączności a ponadto „wyłapywał” wyróżniających się studentów do pracy w przemyśle. W ten sposób skompletował wkrótce bardzo dobry zespół pracowników i zorganizował w CWŁ doskonale wyposażone laboratorium radiotechniczne.

Major Antoni Krzyczkowski przy pracy (fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe)

W 1927 r. CWŁ przekształcono w Państwową Wytwórníą Łączności (PWŁ), zatrudniającą początkowo 36 pracowników inżynieryjno-technicznych i ponad 200 robotników. Rozwinęła się tu produkcja urządzeń radiotechnicznych przeznaczonych do zaspokojenia bieżących potrzeb wojska, portów morskich i lotniczych, a także aparatów radiowych przeznaczonych dla użytkowników indywidualnych. PWŁ uruchomiła produkcję dla potrzeb wojska m.in. przenośnych radiostacji nadawczo-odbiorczych, radiostacji 5 kW dla portu w Gdyni i telegraficzno-telefonicznej stacji 5 kW dla Warszawy. Rozwinięta została także na wielką skalę produkcja tanich, popularnych odbiorników kryształkowych „Detefon”. W połowie 1932 r. PWŁ, podlegające Ministerstwu Spraw Wojskowych, zostały połączone z Państwową Wytwórníą Aparatów Telegraficznych i Telefonicznych, podległą Ministerstwu Poczt i Telegrafów (MPiT), w jeden cywilny zakład przemysłowy – Państwowe Zakłady Tele- i Radiotechniczne (PZT). Obawiając się, że radiotechnika w nowej strukturze zostanie zepchnięta na drugi plan, Krzyczkowski zrezygnował z pracy w PZT i powrócił do służby w wojsku.

Antoni Krzyczkowski awansował na stopień majora ze starszeństwem z 1 stycznia 1931 r. i 15. lokatą w korpusie oficerów łączności. Z dniem 1 czerwca 1932 został przeniesiony do Pułku Radiotelegraficznego w Warszawie na stanowisko dowódcy Pierwszego Batalionu. Z dniem 1 maja 1933 został przekazany przez wojsko do dyspozycji Ministra Poczt i Telegrafów a 31 października 1933 r. przeniesiony do rezerwy.

Od 1 maja 1933 aż do wybuchu wojny we wrześniu 1939 r. Antoni Krzyczkowski był dyrektorem Departamentu Technicznego Ministerstwa Poczt i Telegrafów. Na tym stanowisku przyczynił się w dużym stopniu do rozwoju sieci telefonicznej w Polsce. Zostały wówczas ułożone międzymiastowe linie telefoniczne z Warszawy do Cieszyna z odgałęzieniami do Rudy Śląskiej i Mysłowic (z powiązaniem do sieci telefonicznej Czechosłowacji i Niemiec) oraz linie z Warszawy do Gdyni i z Warszawy przez Przemyśl do Lwowa. Oddano zostały do użytku międzynarodowe centrale telefoniczne w Stanisławowie

(1932 r.), Krakowie (1933 r.) i Warszawie.

Przez sześć lat (1933-1939) Antoni Krzyczkowski był członkiem Rady Teletechnicznej (utworzonej w 1928 r.) przy Ministrze Poczt i Telegrafów reprezentując w niej interesy wojska. Rada, złożona z czternastu wybitnych specjalistów w swych pracach skupiała się na ujednoliceniu przepisów w dziedzinie telekomunikacji, odmiennych na terenach trzech byłych zaborów. Do końca 1938 r. doprowadziła ona do wydania 85 norm i przepisów.

Od 1934 r. Antoni Krzyczkowski był prezesem, a następnie członkiem Rady Administracyjnej Państwowych Zakładów Tele- i Radiotechnicznych (PZT). W latach trzydziestych w zakłady PZT, wykorzystując możliwości wynikające z połączenia Państwowej Wytwórni Aparatów Telegraficznych i Telefonicznych (PWATT) Państwowej Wytwórni Łączności (PWŁ), stały się przedsiębiorstwem sprawnym i nowoczesnym wytwarzającym urządzenia dla potrzeb wojskowych i cywilnych. Ich produkcja zapewniała wojsku niezbędny sprzęt. Produkowano tu przede wszystkim radiostacje polowe (radiostacja typu N2 uważana była za jedną z najlepszych tego typu konstrukcji na świecie, a w czasie II wojny światowej była w dalszym ciągu produkowana wg przedwojennej dokumentacji na potrzeby armii niemieckiej), aparaty telefoniczne i nasłuchowe. Ważnym odbiorcą produkcji był polski zarząd pocztowo-telekomunikacyjny. W latach 1928-1930 zakłady wyprodukowały 350-400 radiostacji dywizyjnych RKD w latach 1919-1939 wyprodukowały ogółem: 19 tys. aparatów telefonicznych, 2600 łącznic polowych, 1700 radiostacji i odbiorników a także specjalistycznego sprzętu do radiokomunikacji morskiej i lotniczej. PZTiR zatrudniał: w 1934 r. 1300 pracowników w 1939 r. 3300. Przedsiębiorstwo produkowało sprzęt na licencjach zagranicznych (na polskich podzespołach), ale znaczną część artykułów stanowiły urządzenia polskie. Rozwinięto tu produkcję sprzętu radiofonicznego powszechnego użytku (m.in. udoskonalonych odbiorników radiowych typu „Detefon” ze wzmacniaczem i głośnikiem). Największym uznaniem w kraju i za granicą cieszyły się odbiorniki radiowe serii „Echo” (wyróżnione 1938 roku na światowej wystawie w Paryżu złotym medalem). Do ważnych osiągnięć PZT należy także dostarczenie wyposażenia dla najnowocześniejszej w ówczesnej Europie warszawskiej międzynarodowej centrali telefonicznej. PZT mieściły się w Warszawie, przy ulicy Grochowskiej a pod koniec lat trzydziestych otworzyły swoje zakłady filialne w Centralnym Okręgu Przemysłowym (COP).

Antoni Krzyczkowski w latach 1937-1939 kierował Radą Nadzorczą Spółki Akcyjnej „Polskie Radio”, która oprócz intensywnego rozwoju radiofonii poprzez budowę sieci rozgłośni i stacji nadawczych na terenie całego kraju przystąpiła do eksperymentalnego nadawania programów telewizyjnych z trzeciego w Europie nadajnika TV zainstalowanego na budynku „Prudenital” w Warszawie.

Antoni Krzyczkowski brał udział w licznych pracach społecznych. Od 1934 r. był członkiem Komitetu Budowy Muzeum Techniki w Warszawie w sekcji IX „Elektrotechnika prądów silnych i słabych” pod przewodnictwem profesora Mieczysława Pożaryskiego. Był czynny od początku lat trzydziestych w Sekcji Radiotechnicznej Stowarzyszenia Elektryków Polskich oraz w Stowarzyszeniu Teletechników Polskich (przed połączeniem tej organizacji z SEP). W latach 1937-1938 działał w Komisji Patentowej SEP, a w 1938 r. w V Komisji

Przepisowej – Materiały izolacyjne. Był również w składzie spółki wydającej „Przegląd Elektrotechniczny”, a także członkiem Komisji Rewizyjnej SEP. Na XI Walnym Zgromadzeniu Członków SEP obradującym w dniach 18-23 czerwca 1939 r. w Katowicach i Cieszynie został wybrany na prezesa SEP. Ze względu na obowiązki na zajmowanych wysokich stanowiskach wojskowych i cywilnych podczas napięcia międzynarodowego towarzyszącego ostatnim tygodniom pokoju latem 1939 r. nie zdążył objąć obowiązków Prezesa SEP.

Podczas wojny obronnej we wrześniu 1939 r. major Antoni Krzyczkowski był II zastępcą naczelnego dowódcy wojsk łączności, płk. dypl. Heliodora Cepy i delegatem Ministra Poczty i Telegrafów, inż. Emila Kalińskiego w Naczelnym Dowództwie. W drugiej połowie września wraz z oddziałami Wojska Polskiego przekroczył granicę rumuńską, skąd przedostał się do Francji by kontynuować walkę z Niemcami. Po kapitulacji Francji wraz z wieloma innymi polskimi oficerami przedostał się do Wielkiej Brytanii.

Portret Antoniego Krzyczkowskiego (fot. Archiwum SEP)

Tam w 1940 r. z jego inicjatywy utworzona została grupa polskich inżynierów radio- i teletechników, która pracowała dla Admiralicji Brytyjskiej nad konstrukcją urządzeń radiolokacyjnych przede wszystkim przeznaczonych do wykrywania nieprzyjacielskich okrętów podwodnych płynących w wynurzeniu a w tym anten dla radarów naziemnych i okrętowych. Prace te istotnie przyczyniły się do zwycięstwa aliantów w Bitwie o Atlantyk toczonej przeciwko niemieckiej U-Bootwaffe. Ponadto grupa ta opracowała specjalne przenośne, lekkie radiostacje do łączności organizacji konspiracyjnych w okupowanej Polsce (głównie Armii Krajowej) z Wielką Brytanią (zasięg do 1500 km, mała moc w antenie maksimum do 10 W, duża odporność na wstrząsy ze względu na zrzucanie ich z

samolotów) oraz radiostacji do nadawania z Wielkiej Brytanii do okupowanego kraju - o mocnym sygnale, możliwym do odebrania przez słabe odbiorniki.

W lutym 1941 r. grupa elektryków polskich założyła Brytyjski Oddział SEP, jako 14. Oddział (w 1939 r. w skład SEP wchodziło 13 oddziałów) działający w ścisłej więzi ze Stowarzyszeniem Techników Polskich w Wielkiej Brytanii. W latach 1941-1945 Oddział ten opracował materiały do powojennej odbudowy i rozbudowy kraju w zakresie elektryfikacji i sieci telekomunikacyjnej. Antoni Krzyczkowski działał w Komisji Telekomunikacji. Pod koniec 1945 r. nie mając nadziei na nawiązanie normalnej współpracy z SEP w Polsce, Oddział zmienił nazwę na Stowarzyszenie Elektryków Polskich w Wielkiej Brytanii. A. Krzyczkowski był jego prezesem w latach 1949-1950, 1956 i otrzymał godność członka honorowego.

W 1944 r. studia wyższe dla Polaków w Wielkiej Brytanii prowadziła Rada Akademickich Szkół Technicznych, a od 1947 r. Polish University College (PUC) w Londynie. Antoni Krzyczkowski był członkiem Rady w 1944 r., a po zakończeniu wojny pracował przez pewien czas jako profesor i kierownik laboratorium radiotechnicznego na Wydziale Elektrycznym tego Uniwersytetu. Po jego likwidacji w 1953 r. pracował przez pewien czas w brytyjskiej firmie produkującej sprzęt radiotechniczny.

W 1960 r. wyemigrował do Stanów Zjednoczonych, gdzie pracował w Kalifornii w amerykańskim przemyśle elektronicznym, aż do emerytury.

Był odznaczony (do 1939 r.): Krzyżem Walecznych, Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta, Medalami: „Polska swemu obrońcy”, „Interallies”, „Łotewskim” i „Niepodległości”.

Podpułkownik inż. Antoni Krzyczkowski był jednym z 76 polskich oficerów, służących w Wojsku Polskim na Zachodzie, i którzy haniebną decyzją Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej premiera Edwarda Osóbki-Morawskiego z dnia 26 listopada 1946 r. zostali pozbawieni obywatelstwa polskiego. W odniesieniu do podpułkownika Krzyczkowskiego decyzja ta została anulowana dopiero 28 listopada 1971 r. przez rząd PRL kierowany przez premiera Piotra Jaroszewicza.

W małżeństwie z Wiktorią Mikucką miał syna Romana.

Antoni Krzyczkowski zmarł w marcu 1981 r. w Santa Barbara w Kalifornii w USA.

Opracował: **Zbigniew Białkiewicz**

Materiał został pierwotnie opublikowany w „Spektrum” nr 4-5 z 2003 r.

Uzupełnienia i redakcja dla potrzeb publikacji internetowej: Jacek Nowicki, SG SEP, sierpień 2018 r.

Źródła:

 Akta mjr. Krzyczkowskiego w Centralnym Archiwum Wojskowym w Warszawie - Golański H.: *Antoni Krzyczkowski – żołnierz i inżynier*. Przegląd Telekomunikacyjny 1996

 nr 4

 Słownik biograficzny techników polskich, 2001 r., z 12

 Historia Elektryki Polskiej t. 1. WNT 1976 i t. 3 WNT Warszawa 1974

 Historia Stowarzyszenia Elektryków Polskich 1919-1959. WCT NOT, Warszawa 1959

 Zarys historii Wydziału Elektrycznego 1921-1981. Politechnika Warszawska 1983.